

Чудни су и тајанствени путеви културне политике у Србији. Без обзира на то што се непрестано тврди да нема концепције културне политике, постоји јасно профилисана и добро организована политичка и идеолошка групација увек спремна да оствари своје интересе. Једна од њихових тврдњи је да је управо простор културе и медијске сфере у нашем друштву контаминиран хроничним национализмом и ксенофобијом, иако се за овакав став не може пружити озбиљна аргументација. Управо се дешава супротно.

Овакву тврдњу најагресивније подгревају управо они политички кругови тзв. грађанске и проевропске оријентације који не учествују непосредно у деловању Министарства културе, при чему, без обзира на то која је странка демократске оријентације на власти, успевају да остварују своје политичке, идеолошке и материјалне интересе. Они су обично чланови стручних савета, управних одбора, конкурсних комисија, саветодавних тела, експертских група као нека врста стратешке подршке Министарству културе.

Једна од водећих идеја ове концепције културне политике је у опредељењу да је модел националне репрезентације уметности и културе застарео и превазиђен и да се последњих година ради на деконструкцији овог принципа. Манифестације оваквог става можемо видети у многим елементима наше културе, али овога пута навешћемо веома илустративан пример.

Реч је о одлуци стручног савета при Министарству културе о избору представника за национални павиљон на међународној изложби у Венецији у току ове године. Изабрана су два пројекта и, судећи по новинским коментарима, они треба да покажу како изгледа та деконструкција националног одређења културе. Члан стручног савета Зоран Ерић је изјавио да су одлуке донете на основу идејне целовитости пројеката, контекста националног павиљона на бијеналу, односно политике излагања са становишта локална–интернационална уметничка сцена. Такође, водило се рачуна какав ће одјек пројекти имати и на ширу публику, а не само на циљне групе. У чему се оваплоћује та идејна целовитост изабраних пројеката?

У пројекту „Без наслова“ Зорана Тодоровића, доцента на Факултету ликовних уметности, предвиђа се инсталација која се састоји у индустријској изради ћебади од људске косе која се прикупља у фризерским салонима, али и у затворима, домовима старих, касарнама. Ову инсталацију ће пратити и прављење балираних пакета ћебади, као и видео-документација, при чему ће се материјал прикупљати свакодневно јер је за ову морбидну инсталацију потребно 4.000 килограма ове људске сировине, добијене шишањем пет стотина до пет стотина педесет хиљада људи. Рад је отворен за учешће публике, будући да ће она моћи да ову ћебад користи за седење, огртање, премештање. Идеолошку основу овог балираног пројекта можемо видети у речима чланице стручног савета Милице Томић: „За мене је успех нашег наступа на бијеналу пре свега у томе да изабрани пројекти успеју да искораче из логике националне репрезентације, односно ако нам изложени радови помогну да разумемо свет у коме живимо. Можемо рећи да се Зоран Тодоровић бави једном великом темом – биополитиком, коју је филозоф Ђорђо Агамбен формулисао ставом: сви ми још увек живимо у концентрационом логору. Интересантно је да је Тодоровић одредио место уметника унутар 'логора' као некога ко прикупља 'људске сировине' и претвара их у употребни предмет.”

Катарина Здјелар, аутор другог изабраног пројекта под називом “Everything is Gonna be“, нема чврсто одређену тезу о свету у коме живимо, али наш павиљон и није дефинисан као „национални“, већ као простор интернационалне дебате. Суштина овог пројекта је да треба укључити „неауторитативне субјекте“ (странце, аматере, децу) у процес несигурне самореализације, односно процес могућег мењања кроз учење, као и технолошких аспеката комуникације и социјализације као обрасца којима се превазилази одређено стање и отвара простор интернационалне дебате о потенцијалима делања на „микронивоима“ људских релација. Ово је очигледно формула да се коначно искорачи из националног обележја и прожимања културе.

У овом избору је доследно спроведена концепција да једино можемо да разумемо и стварамо свет ако се отресемо погубне логике националне репрезентације у уметности и покажемо том новом врлом свету наше индустријски обрађене људске сировине уплетене у ћебад од људске косе. То је вероватно наш допринос у „уметничком“ транспоновању савременог концентрационог логора у коме можемо опстати само као обезличени лифферанти људских сировина, без икаквих националних обележја и националног идентитета. Ми смо у историји као по неком неписаном правилу и третирани као погодна људска сировина за остваривање и најфантазмагоричнијих и најнереалнијих идеолошких концепција. Зашто бисмо изостали и овога пута? Боље би било да је овај пројекат допуњен и скидањем скалпова оних људи који још увек верују да је уметност израз националног осећања, националног припадништва и укупне традиције коју уметник носи као део свога уметничког надахнућа.

Иако у овом тексту нисам желео да говорим о копирању Запада јер је то тема о којој се већ доста писало, Милица Томић је добила прилику да на страницама културног додатка Политике изнесе идеолошку концепцију која је очигледно у основи одлуке стручног савета, али представља и опредељење Министарства културе: „Заиста нисам чула да смо направили неку иновацију у уметности која би била само 'наша'. Реторика ових критичара о којима говорите, како нападају такозване 'нове' медије и копирање Запада, занимљив је спој шовинистичке и стаљинистичке реторике настале током деведесетих у конзервативним круговима који су, како видим, једини вечни и непролазни.“

Вероватно се по мишљењу ове освешћене уметнице и речи Љубе Поповића, уметника који ствара сјајна ликовна дела већ четири деценије на Западу, могу сврстати у стаљинистичко-шовинистичку реторику. Љуба Поповић је недавно изнео став о стању на нашој уметничкој сцени: „Невладине организације из Европе увозе ђубре, праве којештарије које немају везе са нашом филозофијом и памећу. Сви таленти су угушени. У свим установама постоје такозвани неспособни скоројевићи (од министарства до Музеја савремене уметности) који мисле да све што долази споља има неку вредност. Обрадовало ме је да људи воле управо то што је против помодног на ликовној сцени. Обрадовало ме је што смо изложбом показали да код нас има сјајних стваралаца иако се овде форсира увоз. Ови људи у Србији који увозе перформанс и друге помодне 'приче' веома су потковани, имају своју издавачку кућу, доста пишу, а они који раде класичну слику остају без стратешки важне подршке. Истина, ни сами се не труде да нађу људе од пера који би их подржавали. Али код нас је увек владало једноумље, тако да ме то не чуди.“

Милица Томић понавља већ толико пута изречене осуде САНУ и тражи преиспитивања њеног деловања у стварању идеологије коју је она производила, инспиришући ратове и злочине у бившој Југославији. Избор ове уметнице и идеолога нове уметности да се бави геноцидом је веома индикативан, али она осим обавезног одређења Сребренице као парадигме свих злочина почињених у овом времену и на овој територији не помиње ниједном речи највећи и најмонструознији геноцид почињен у Јасеновцу над српским, јеврејским и ромским народом у Другом светском рату у усташкој Независној Држави Хрватској. Судећи по њеним ставовима, ми би сада требало да се огрнемо ћебадима од људске косе и покорно носимо стигму геноцидног народа и да се при томе не усудимо да поменемо највећи геноцид који је почињен над српским народом, будући да тако само релативизујемо злочине и утврђену истину о нашој одлучујућој улози у разарању Југославије.

На примеру одлуке о учесницима Венецијанског бијенала може се видети како функционишу лобији и кланови у нашој култури. Занимљива је улога Бранислава

Инсталација бизарности

Пише: Маринко М. Вучинић
среда, 14 јануар 2009 22:12

Димитријевића, помоћника министра културе и комесара нашег националног павиљона на Бијеналу у Венецији. Како сам каже, он ће имати улогу техничког лица и овај пројекат ће по његовом мишљењу бити велики изазов и у административном смислу јер је нужно прибавити мноштво дозвола у разним министарствима. Зашто је уопште потребно да постоји комесар нашег павиљона ако је он само административно лице, при чему додатно питање представља и сукоб интереса, будући да је неприхватљиво да помоћник министра културе буде у исто време и комесар изложбе.

Интересантан је и податак да је чланици стручног савета недавно откупљен видео-рад на откупу Скупштине града Београда за занемарљивих 835.000 динара. Можда је то прави пут како држава треба да подржи уметнике, за шта се тако здушно и очигледно и веома успешно залаже и ова уметница која је геноцид изабрала за уметничку и пре свега идеолошку и политичку преокупацију. Треба још рећи да ће за овај наступ наших инсталираних уметника на Венецијанском бијеналу бити потрошено 100.000 евра. Поставља се питање колико треба ошишати пореских обвезника да би се дошло до овако великих средстава и то би могао бити нови уметнички пројекат за неки од следећих конкурса Министарства културе.

13. јануар 2009. године